

Enligt sändlista

Sammanfattning av Projekt Ridtjänster 2009

Projektets omfattning

Projektet omfattade alla verksamheter på Åland som i någon form säljer ridtjänster. Sex verksamhetsansvariga kontaktades inför inspektionerna. Då en av verksamhetsutövarna är mammaledig och enligt uppgift därför inte för närvarande bedriver någon verksamhet, kommer inspektion i det fallet att ske i ett senare skede.

Vid inspektionerna fick de verksamhetsansvariga svara på ett flertal frågor rörande djur- och miljöskydd samt produktsäkerhet. Vid den praktiska delen av besöken inspekterades stallar, ridbanor, gödselstäder, hagar och övriga till verksamheten hörande områden. Vidare utfördes uppmätning av bland annat ljudnivå och luftfuktighet.

Inspektionsresultat

1. Djur- och miljöskydd

Utfodring

Alla stallen ger hästarna tillräcklig mängd grovfoder, vilket är glädjande att se. En stor kraftfodergiva kombinerad med en otillräcklig mängd grovfoder ökar riskerna för stress och problem i munhåla, mage och tarm, och är tyvärr inte ovanligt förekommande framför allt bland tävlingshästar. I alla stallen får de allra flesta hästarna antingen fri grovfodertillgång, eller så utfodras de vid minst 4 tillfällen/dygn. Ättiderna uppgår till minst 30 minuter/tillfälle och oftast ges grovfodret innan kraftfodret. Hästar i frihet eller på bete tillbringar ca 2/3 av dygnet med födosök, och vetenskapliga studier visar att längre ättider minskar risken för stress, tandproblem samt kolik. Om grovfodret ges innan kraftfodret gynnas matsmältningen genom att grovfoder tuggas längre än kraftfoder och mer saliv därmed frisätts. Hästarna på de åländska ridskolorna kan också se någon annan häst medan de äter, vilket är viktigt för dem eftersom de har ett stort naturligt behov av sällskap. Studier har visat att hästar som kan se någon annan häst medan de äter, äter lugnare och tillbringar en större del av dygnet med att äta än en ensam häst.

I de flesta stallen görs analys av grovfodret minst 1 gång/år. Detta kan rekommenderas. Om en häst blir tjock eller magrar av är relativt lätt att se och åtgärda. Ett för högt eller lågt intag av t.ex. protein eller kalcium är svårare att upptäcka och det kan ställa till skada om det ej uppmärksammas i tid. De allra flesta hästarna i de inspekterade stallen har fri vattentillgång, och alla bjuds alltid vatten minst 2 gånger/dygn, vilket lagen föreskriver.

Studier har visat att om hästarna får välja själva dricker de helst vatten med en temperatur 17°C ur hink eller balja (för att kunna få i sig tillräckligt mycket vatten på kort tid). Automatiska vattenkoppar bör ha en minutvolym på minst 8 liter för att även en stressad eller sjuk och svag häst ska dricka tillräckligt mycket. Vid inspektionerna testades minutvolymen i stallen och den befanns variera från 5-6 liter till 18-19 liter. Något stall använder uteslutande hinkar och baljor, vilka alltid brukar uppskattas av hästar. När det är dags för utbyte eller nyinstallation av automatiska vattenkoppar är det bra att ha i åtanke att olika vattenkoppar har olika maxminutvolym.

Sjukvård

I de flesta stallen har verksamhetsansvarig person kunskap om normalvärden för en hästs hjärtfrekvens, andningsfrekvens och temperatur. De verksamhetsansvariga vet även hur man kontrollerar hästars hjärtfrekvens (slag/minut), andningsfrekvens (andetag/minut), perifera pulskvalité/digitalpuls (hur kraftigt blodet pulserar i kärlen t.ex. vid en hovböld eller fång), temperatur (i ändtarmen) samt slemhinnestatus (färg, fuktighet och kapillär återfyllnadstid för t.ex. slemhinnan i munnen). Detta är viktiga kunskaper för alla som ansvarar för en häst, och för de som utbildar andra människor om hästar i synnerhet. Kunskaper om hur man kontrollerar ovanstående parametrar kan bidra till att hästar får snabbare och bättre hjälp i samband med sjukdom och olycksfall.

Rutiner för träckprovtagning och avmaskning gicks igenom vid inspektionerna. Endast en av ridskolorna har påbörjat rutinmässig träckprovskontroll. I de övriga stallen har hälften planerat att påbörja träckprovstagning. I ett fall hade provtagningskit redan inhandlats. Då flera inälvsparasiter under senare år utvecklats en varierande grad av resistens mot en del avmaskningsmedel har det under några år funnits en stark rekommendation att rutinmässigt ta träckprover på hästar innan avmaskning sker. Avmaskning bör sedan ske endast om träckproverna visar förekomst av inälvsparasiter, och då med ett preparat som är utvalt baserat på träckprovresultat (d.v.s. ett preparat som är verksamt mot just de inälvsparasiter som aktuell häst har). Det är även viktigt att alltid noggrant följa aktuellt preparats administrationsintervall (hur många veckor som ska förflyta mellan två på varandra följande avmaskningar) samt att aldrig underdosera avmaskningsmedel. Följer man inte de sistnämnda två råden kommer en del inälvsparasiter inte att dö, utan kan istället förändra sig så att avmaskningsmedlet inte längre har någon effekt på dem.

Skadedjur (främst råttor) bekämpas i alla inspekterade stall med hjälp av gift, mekaniska fällor, katter och gevär. Råttor kan via bl.a. vatten, foder och

utrustning ge upphov till betydande smittspridning mellan människor och djur och det finns därför inskrivet i djurskyddslagen att de ska bekämpas i djurstallar.

Utevistelse, motion och utrustning

Varje häst i de inspekterade stallen får vistas fri i hage varje dag och har då sällskap av minst en annan häst. I alla stall utom ett, rids hästarna oftast 2-3 timmar per dag, 5-6 dagar i veckan. I det sista stallet rids hästarna 1-2 timmar per dag. Tillsammans med långa ättider är motion och samspel med andra flockmedlemmar de mest grundläggande behoven för hästar, och det är därför roligt att se att alla Ålands ridskolor är bra på att tillgodose dessa behov hos sina hästar.

Stallet

I stor utsträckning uppfyller ridskolorna de minimikrav som finns för att hästar ska kunna röra och bete sig på ett naturligt och säkert sätt när de är på sin plats i stallet. Några avvikelser av främst lindrigt slag har dock framkommit vid inspektionerna. Beroende på situationen i de aktuella stallen kan man finna olika lösningar. I ett par fall har t.ex. hästar fått flytta från sin nuvarande plats till en tom, större plats eller så har hästar med olika mankhöjd fått byta plats med varandra och deras behov därmed tillgodosetts. Måttavvikelse som inte stör hästens naturliga beteende, men som kan leda till ökad risk på något sätt (t.ex. en trång stallgång eller dörr där en stressad häst lättare kan klämma någon eller inte lätt tas ut snabbt vid brandfara) har upptäckts på en del platser. Detta är något som ibland kan och behöver lösas mer omgående. I andra fall kan man på ett tillfredställande sätt anpassa sin aktivitet efter omständigheterna under en period, för att sedan, i samband med ny- eller ombyggnad, finna en mer långsiktig lösning.

Ventilationen i de inspekterade stallen har vid undersökningstillfällena fungerat bra och de mätningar av ljudnivån som gjorts har visat på godkända värden, vilket är glädjande. Något som är viktigt att tänka på är dock att ljudnivån i stallet snabbt stiger när många hästar och människor är inne i stallet samtidigt, eller när man för några dagar ökar fläktens hastighet. Ljudnivån får inte kontinuerligt överstiga 65 dB, vilket är ungefär den ljudnivå som uppkommer då man pratar med höjd röst. En spark i en vägg vid ett av mättillfällena gav för ett ögonblick en ljudnivå på 77dB.

Miljöskydd

Ur miljöskyddssynpunkt sköts ridskolorna generellt på ett gott sätt. I de flesta fall finns hårdgjorda ytor med dränerande sand- och gruslager eller betongplatta vid hästarnas ätplatser eller andra ytor där de frekvent vistas. Avfall sorteras i varierande utsträckning och lämnas sedan till återvinning eller läggs i container som hämtas och töms vid behov. Gödselhanteringen fungerar i allmänhet väl i de inspekterade verksamheterna. Hos 3 av de 5 inspekterade ridskolorna hämtas gödseln regelbundet för lagring och/eller spridning hos någon annan. De övriga 2 stallägarna har stora markarealer och tar själva hand om all sin gödsel. Viktigt att tänka på är att i de fall man själv inte kan omhänderta all gödsel, måste på förhand en underrättelse om vem som istället tar hand om gödseln lämnas in till ÅMHH.

När man begravt en häst måste också en anmälan lämnas in, i detta fall till nyttodjursveterinär vid ÅMHM.

2. Produktsäkerhet

På samtliga inspekterade ridskolor har verksamhetsutövarna i allmänhet ett gott säkerhetstänkande. De är medvetna om vilka riskområden som finns och försöker i flera avseenden förebygga olyckor. På en del områden kan man dock förbättra säkerheten. Regelbundna genomgångar av nödsituationsrutiner med personalen eller räddningstjänsten är ett exempel och regelbundna repetitionskurser i första hjälpen en annan. Ett par av verksamhetsutövarna anger, som en av de största riskerna med hästhantering och ridning, bristande kunskap och erfarenhet samt djurovana bland barn och ungdomar. De har, precis som undertecknad, noterat att många barn idag inte får chansen att lära sig hur man umgås med djur. Onödig rädsla för djur eller bristande respekt för djur – i båda fallen med ökade risker för såväl barnet som djuret – blir ibland följd, och en av verksamhetsutövarna berättar att mycket tid går åt till att hjälpa barnen förstå och kommunicera med hästarna.

Inget av stallen har upprättat ett skriftligt säkerhetsdokument. I något fall finns planer på att göra det. Ett säkerhetsdokument kan innehålla uppgifter om t.ex. hästarna, byggnader och konstruktioner, rutiner vid olycksfall eller i en nödsituation. Enligt lagen om konsumtionsvarors och konsumenttjänsters säkerhet (FFS 75/2004) ska en verksamhetsutövare anmäla inträffade olycksfall och mera allvarliga tillbud (t.ex. när sjuktransport har beställts). Anmälan ska ske till ÅMHM, Norragatan 17, AX-22100 Mariehamn, telefon/växel 528 600.

De som ansvarar för ridutbildning har generellt vid ridskolorna yrkesutbildning och/eller lång praktisk erfarenhet inom området. Flera har också utbildning i första hjälpen. Det som skulle kunna förbättra säkerheten i flera fall är regelbundna repetitioner med de som har kunskap inom t.ex. hjälp vid olycksfall. Mer utbildning och genomgång inom brandskyddsområdet är också önskvärt. Ett par av stallen hade varsin genomgång med brandmännen för 3 år sedan, vilket enligt uppgift upplevdes som givande för både stallfolk och brandmän. Vid inspektionsbesöken diskuterades med alla verksamhetsansvariga en allmän genomgång av brandskyddet med såväl anställda och övriga i verksamheten inblandade samt med brandmännen. En genomgång bör inkludera både brandskyddsutrustning och rutiner vid t.ex. utrymning.

Några av ridskolorna har en eller flera grupper för elever med någon form av funktionshinder. Hos ett par av ridskolorna har man några elever med lindrigare form av funktionshinder. På ett tredje ställe tas elever med olika grader av funktionshinder emot på remiss och verksamhetsansvarig där har speciell utbildning för just dessa elever.

Vid en rundvandring på anläggningarna kontrollerades bland annat huruvida byggnaderna och konstruktionerna lämpar sig för sitt bruksändamål, om de är snygga och välordnade, om läktare är trygga och om ridbanorna är fria från vassa föremål eller ej. Besök gjordes även i sadelkamrarna för att titta på

säkerhetsutrustning såsom ridhjälm, stigbyglar och skyddsvästar. Dessa områden befanns generellt sett vara i gott skick.

Avgift

För projektinspektionen debiteras ingen separat avgift. Däremot uppbärs en årlig tillsynsavgift för alla tillståndspliktiga verksamheter enligt Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighetens avgiftstaxa.

Bakgrund

Utöver den lagstadgade regelbundna tillsynen genomför ÅMHH årligen även egeninitierade tillsynsprojekt. I 2009 års verksamhetsplanering ingick tillsynsprojektet ridtjänster. I projektet ridtjänster 2009 skulle tillsynen omfatta djur- och miljöskydd samt produktsäkerhet.

Beslutet justeras omedelbart.

För Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Yvonne Österlund
Myndighetschef
Beslutande

Julia Lindberg
Tf miljö- och hälsoskyddsveterinär
Föredragande

Bilaga

1. Sändlista